

VILNIUS UNIVERSITY

MAŽVYDAS JASTRAMSKIS

ELECTORAL VOLATILITY IN LITHUANIAN MUNICIPAL COUNCIL  
ELECTIONS, 1995–2011

Summary of doctoral dissertation  
Social Science, Political Science (02 S)

Vilnius, 2013

Doctoral dissertation was completed in 2009–2013 at Vilnius University.

**Scientific advisor:**

Doc. Dr. Ainė Ramonaitė (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

**Council of Defence:**

**Chairman:**

Prof. Dr. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

**Members:**

Prof. Dr. Algis Krupavičius (Kaunas University of Technology, Social Science, Political Science – 02 S);

Prof. Dr. Irmina Matonytė (ISM University of Management and Economics, Social Science, Political Science – 02 S);

Prof. Dr. Jūratė Novagrockienė (The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Social Science, Political Science – 02 S);

Doc. Dr. Inga Vinogradnaitė (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

**Opponents :**

Doc. Dr. Mindaugas Jurkynas (Vytautas Magnus University, Social Science, Political Science – 02 S);

Doc. Dr. Vaidas Morkevičius (Kaunas University of Technology, Social Science, Political Science – 02 S).

The public defence of the dissertation will be held at 3 PM on September 20, 2013, at 402 aud. of the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University.

Address: Vokiečių str. 10, Vilnius, Lithuania.

The summary of the dissertation was mailed on August 20, 2013.

The dissertation can be inspected at the library of Vilnius University.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

MAŽVYDAS JASTRAMSKIS

RINKĖJŲ ELGSENOS KAITUMAS LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ  
RINKIMUOSE 1995–2011 METAIS

Daktaro disertacijos santrauka  
Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02 S)

Vilnius, 2013

Disertacija rengta 2009–2013 metais Vilniaus universitete.

**Mokslinis vadovas:**

doc. dr. Ainė Ramonaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

**Disertacija ginama Vilniaus universiteto Politikos mokslų krypties taryboje:**

**Pirmininkas:**

prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

**Nariai:**

prof. dr. Algis Krupavičius (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S);

prof. dr. Irmina Matonytė (ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

prof. dr. Jūratė Novagrockienė (Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

doc. dr. Inga Vinogradnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

**Oponentai:**

doc. dr. Mindaugas Jurkynas (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S);

doc. dr. Vaidas Morkevičius (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Disertacija bus ginama viešame Politikos mokslų krypties tarybos posėdyje 2013 m. rugsėjo mėn. 20 d. 15 val. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto 402 auditorijoje.

Adresas: Vokiečių g. 10, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2013 m. rugpjūčio 20 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

## Summary of doctoral dissertation

### *Research question and tasks*

The aim of this dissertation is to explain the differences in electoral volatility between Lithuanian municipalities in municipal council elections. More specifically, it aims to clarify why, despite the overall high fluidity of the Lithuanian electorate (a fact well-grounded in previous research)<sup>1</sup>, different municipalities during the same local elections exhibit a wide variety of electoral volatility, ranging from very low (comparable to Western countries) to very high (typical for parliamentary elections in Lithuania). For example, in the 2007 municipal council elections, the total electoral volatility in the municipality of Panevėžys was more than two times lower (14.3) than in the municipality of Palanga (33.74).<sup>2</sup>

There are three main arguments why such an investigation is relevant and worthwhile. First, previous research indicates that electoral volatility in Lithuania is very high when compared both to Western countries and other young democracies.<sup>3</sup> Zenonas Norkus even asserts that Lithuania holds an anti-record among the new EU members in this regard.<sup>4</sup> It must be emphasized that high electoral volatility is associated with several serious problems in a democracy, such as the weak structuring of the political competition, the low transparency of political accountability, as well as irresponsible parties and

---

<sup>1</sup> Previous research reveals that social conditions conducive for the stabilization of electorate are absent in Lithuania. Party identification level in Lithuanian society is low; cleavages (in a simple sense of links between particular segments of society and respective parties) are relatively weak. Furthermore, trust in parties is very low (usually around 10 percent). Party organizations are feeble: mass parties are non-existent and the party membership rate in society does not exceed 3 percent. See: Ainė Ramonaitė, *Posovietinės Lietuvos politinė anatomija*. Vilnius: Versus Aureus, 2007; Ainė Ramonaitė and Rūta Žiliukaitė, “Explaining partisan loyalties in Lithuania”. *Lithuanian Political Science Yearbook 2008*. Vilnius: VU TSPMI: 2009, pp. 11–31.; Ainė Ramonaitė ir Rūta Žiliukaitė, “Politinio atstovavimo kokybė Lietuvoje: partijų ir rinkėjų politinių nuostatų atitikimo analizė“. In Ainė Ramonaitė (ed.), *Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir ideologijos*. Vilnius: Versus Aureus, 2009, pp. 90–121. Numbers of party trust: European Commission, *Standart Eurobarometer 77 (2012 spring wave)*. <[http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/eb\\_arch\\_en.htm](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm)> European Commission, 2012. [Viewed 2013 01 12]; European Commission, *Standart Eurobarometer 78 (2012 autumn wave)*. <[http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/eb\\_arch\\_en.htm](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm)> European Commission, 2012. [Viewed 2013 01 12].

<sup>2</sup> Detailed trends of volatility in Lithuanian local elections are presented in the 4.1 section of doctoral thesis.

<sup>3</sup> Susanne Jungerstam-Mulders, „Parties and Party Systems in Post-Communist EU Member States: Comparative Aspects“. In Susanne Jungerstam-Mulders (ed.), *Post-Communist EU Member States: Parties and Party Systems*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2006, pp. 1-22; Algis Krupavičius and Alvidas Lukošaitis (eds.), *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2004, p. 322; Mažvydas Jastramskis, „Partinių sistemų stabilumo samprata ir matavimas: Lietuvos situacija 1990-2010 metais.“ *Parlamento studijos*, 2010, nr. 9, pp. 144–169.

<sup>4</sup> Zenonas Norkus, *Kokia demokratija, koks kapitalizmas? Pokomunistinė transformacija Lietuvoje lyginamosios sociologijos požiūriu*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla, 2008, p. 467.

ineffective government.<sup>5</sup> The municipality-level analysis of electoral volatility divides the country into 60 “small Lithuanias”,<sup>6</sup> therefore, it is possible to identify the specific factors that could stabilize the Lithuanian electorate and reduce electoral volatility in the long run.

The second argument is related to the international dimension of political science. When studying the municipal-level data of one country (Lithuania), the research effectively controls for the cultural context. In this way, one of the main problems of country-level studies (the inherent dependence of variance on the cultural specificity) is eliminated. The investigation presented in this doctoral thesis is capable of testing hypotheses that are otherwise hardly falsified or approved if a country-level database is used. Special attention is given to the explanations of electoral instability that are based on the influence of the party system (treated as an independent variable). With the exception of Peter Mair’s work on the Netherlands<sup>7</sup>, up to now this explanation has received little sound empirical support.

The third argument is related to the ever-thin body of literature on voting in local elections in Lithuania. With the notable exception of several articles by Alvidas Lukošaitis written in 2000–2003, this area of research has received very little attention in Lithuanian political science. Such a shortage of academic knowledge creates a situation where explanations of political trends (in municipalities) and of local election results are left to the popular media, which tends to oversimplify. Some myths are well established without any systematic empirical evidence. For example, the same parties tend to always get elected and govern in municipalities; values and party labels are insignificant. In such a context, this doctoral dissertation is important because it extends significantly the body of literature on voting in Lithuanian municipal elections. Moreover, by employing the scientific method, the project refutes the popular belief that results of local elections in municipalities are always the same and can be explained solely by the personalities running.

---

<sup>5</sup> Scott Mainwaring and Edurne Zoco, „Political Sequences and the Stabilization of Interparty Competition: Electoral Volatility in Old and New Democracies“. *Party Politics*, Vol. 13, No.2, 2007, p. 157; Sarah Birch, *Electoral Systems and Political Transformation in Post-Communist Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, p. 120.

<sup>6</sup> 60 municipalities exist in Lithuania since the 2000 administrative reform. In the period of 1995-2000, 56 municipalities existed.

<sup>7</sup> Peter Mair, “Electoral Volatility and the Dutch Party System: A Comparative Perspective”. *Acta Politica*, 2008, 43, pp. 235–253, p. 238.

For these described reasons, this dissertation aims to explain the variance of electoral volatility between the Lithuanian municipalities in six municipal council elections that were held in 1995–2011. In order to achieve the aim of the dissertation, five tasks are exercised in the presented research:

- 1) To analyze thoroughly and evaluate critically the main theories and empirical findings that are dedicated to the explanation of electoral volatility (electoral instability). The first chapter of the dissertation is dedicated to this task.
- 2) To develop a theoretical model for the dissertation (formulate hypotheses) that is best suited to explain the diversity of electoral volatility (in Lithuanian municipal council elections). The second chapter of the dissertation is dedicated to this task.
- 3) To formulate a research methodology that both critically evaluates the alternatives and selects the most well-grounded measurement of variables and methods best suited to explain the diversity of electoral volatility. The third chapter of the dissertation is dedicated to this task.
- 4) To summarize the trends of electoral volatility in Lithuanian municipal council elections (1995–2011), employing descriptive and inferential statistics. The first section of the fourth chapter is dedicated to this task.
- 5) To explain the diversity of electoral volatility in Lithuanian municipal council elections (1995–2011), employing descriptive and inferential statistics. Sections two through five of the fourth chapter are dedicated to this task.

### *Literature review*

Studies of electoral volatility have become especially relevant in recent decades. Several trends are very important: the decline of mass parties, the rise of catch-all and cartel parties<sup>8</sup>, and a progressive weakening of the two cleavages (class and religion) that used to bind Western societies and party systems most strongly.<sup>9</sup> A question arises

---

<sup>8</sup> Otto Kirchheimer, “The Transformation of Western European Party Systems”. In Joseph La Palombara and Myron Weiner (eds.), *Political Parties and Political Development*. Princeton: Princeton University Press, 1966, pp. 177–200; R. S. Katz, P. Mair, „Changing models of party organization and party democracy: The emergence of Cartel Party“. *Party Politics*, vol. 1, no.1, 1995, pp. 5–28; Peter Mair, *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Oxford: Clarendon Press, 1997, pp. 93–119.

<sup>9</sup> Mattei Dogan, „Class, religion, party: Triple decline of electoral cleavages in Western Europe“. In Karvonen, L. and S. Kuhnle (eds.) *Party Systems and Voter Alignments Revisited*. London and New York: Routledge, 2001, pp. 91–110.

naturally from such a context: in the absence of mass parties and solid cleavages, what factors are able to keep electoral instability at levels that do not threaten the quality of democracy? From M. N. Pedersen's seminal 1979 article and onwards, various studies seek to evaluate if Western electorates have really become more volatile (and why),<sup>10</sup> if new democracies will converge with the West in this regard, what explains the differences in electoral volatility across them<sup>11</sup>, and what determines the diversity of electoral instability in the joint population of Western and new democracies.<sup>12</sup>

The literature review reveals that there are several important facets of electoral volatility that are worthwhile to explore. First, the total electoral volatility (also known as Pedersen's index) displays the aggregate electoral instability between two elections and is also a good indicator of how well parties are entrenched in society.<sup>13</sup> However, total electoral volatility tends to blend the success of new parties with the vote redistribution between older parties. Therefore, it is necessary to analyze a narrower facet of electoral instability: extra-systemic volatility. This successfully captures the electoral fortunes of marginal and new parties. Finally, changes in the electoral support for governing parties also deserves attention: this aspect of electoral volatility allows one to understand if, how, and why voters punish or reward governing parties in (local) elections.

The explanations of electoral volatility (and, accordingly, the independent variables) in this doctoral dissertation are classified according to the three-fold theoretical scheme that is gradually being used more often in party and party systems research: demand, supply, and institutions. The first group of explanations (demand) focuses on the impulses for electoral change that come from the structure of society, the transformation of this structure, and evaluations of the short-term processes in a political system. This group is further divided into explanations that rely on society structure (sociostructural

---

<sup>10</sup> Mogens N. Pedersen, "The Dynamics of European Party Systems: Changing Patterns of Electoral Volatility". *European Journal of Political Research*, No. 7, 1979, pp. 1–26; Bartolini and Mair, 2007 (1990); Peter Mair, *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Oxford: Clarendon Press, 1997.

<sup>11</sup> Kenneth M. Roberts and Erik Wibbels, „Party Systems and Electoral Volatility in Latin America: A Test of Economic, Institutional, and Structural Explanations“. *The American Political Science Review*, Vol. 93, No. 3, 1999, pp. 575–590; Birch, 2003; Margit Tavits, "The Development of Stable Party Support: Electoral Dynamics in Post-Communist Europe". *American Journal of Political Science*, Vol. 49, No. 2 (Apr., 2005), pp. 283–298; Margit Tavits, "On the linkage between electoral volatility and party system instability in Central and Eastern Europe". *European Journal of Political Research*, Vol. 47, 2008, pp. 537–555.

<sup>12</sup> Mainwaring and Zoco, 2007; Erik-Jan Lane and Svante Ersson, „Party System Instability in Europe: Persistent Differences in Volatility between West and East?“. *Democratization*, Vol. 14, No. 1, 2007, pp. 92–110.

<sup>13</sup> Algis Krupavičius, „Party Systems in Central East Europe“. *Lithuanian Political Science Yearbook*, 2004. Vilnius: Vilnius University, Institute of International Relations And Political Science, 2005, p. 31–58, p. 50.

explanations) and economic factors (economic voting). Supply generally means the party system and relations (behavior of) between the party elites. Finally, the group of institutional (and contextual) explanations comprises the factors that cannot be attributed to demand or supply but nevertheless affect electoral instability (like the electoral system and size of the political unit).

### *Theoretical model*

This doctoral dissertation is based on all of the principal explanations that are used in the literature and have received empirical support in previous research. However, some theoretical explanations must be modified in order for them to be used in the context of Lithuanian local elections. Therefore, the theoretical model is based on a well-established theoretical (and empirical) body of work but also includes modifications necessary for the Lithuanian context and the research specifically presented in this project.

Regarding the sociostructural explanation, the most meaningful and also applicable approach is by P. Mair and S. Bartolini. They analyze how electoral instability is affected by the cultural heterogeneity and density of politically relevant organizations in a political unit (in this dissertation this political unit is the municipality). Greater heterogeneity and a more active civic participation in the organizations that represent important social divides should decrease electoral instability.<sup>14</sup> However, social stratification in Lithuania is loosely coupled with the party system. Furthermore, analysis of the most prominent (ex-communist/anti-communist) cleavage is practically impossible to analyze at the municipal level.<sup>15</sup> Because of these reasons, factors of cultural heterogeneity are analyzed in this dissertation with no prior theoretical expectations. However, one sociostructural hypothesis is raised which foresees the effect of party membership level (a proxy for the entrenchment of cleavages):

**H1:** Electoral volatility should be lower in municipalities where a larger percentage of the resident population includes members of political parties.

The influence of economics on the results of local elections is little studied. However, the review of theoretical literature and existing empirical evidence reveals that

---

<sup>14</sup> Bartolini and Mair, 1990.

<sup>15</sup> Mindaugas Jurkynas, "Emerging cleavages in new democracies: The case of Lithuania". *Journal of Baltic Studies*, 2004, Vol. 35, No. 3, pp. 278–296; Ramonaitė, 2007, pp. 39–62.

there is no important argument why economic voting theory should not be used in such a context. This dissertation has two defense statements that are theoretical (the other six are empirical; see the section on main findings). The first of them argues that *economic voting theory is suitable to explain electoral volatility not only in first order elections (parliamentary and presidential) but also in local elections (in case of Lithuania, municipal council elections) that are usually treated as second order.*

Three main hypotheses (the second, third and fourth in the dissertation) are raised on the basis of economic voting theory. The second presupposes the short-term influence of the economy and is divided into three sub-hypotheses, according to the three different facets of electoral volatility. The third hypothesis presupposes the interaction between party status at the national level and the economy. The fourth hypothesis foresees the long-term influence of the economy.

**H2a:** Economic trends in Lithuanian municipalities influence the vote share stability of the dominant party in a municipal council. Change in the economic situation in a municipality is positively correlated to the change of the vote share given to this party in elections (the lesser the improvement in the economic situation or the larger the worsening, the greater is the loss, and vice versa).

**H2b:** Economic trends in Lithuanian municipalities influence total electoral volatility. Change in the economic situation in a municipality is negatively correlated to this volatility (the lesser the improvement in the economic situation or the larger the worsening, the higher the electoral volatility, and vice versa).

**H2c:** Economic trends in Lithuanian municipalities influence extra-systemic volatility. Change in the economic situation in a municipality is negatively correlated to this volatility (the lesser the improvement in the economic situation or the larger the worsening, the higher is the extra-systemic volatility, and vice versa).

**H3:** The economy influences electoral volatility more in municipalities where the dominant party in the local government also belongs to the governing coalition at the national level.

**H4:** Economically less developed municipalities should exhibit higher electoral volatility in the long term.

From the supply group, two factors are not context-sensitive and are quite often applied in studies where the case of observation is not a state (country). These factors are

the real and formal formats of the party system. The fifth and sixth hypotheses are formulated accordingly.

**H5:** The supply of parties is positively correlated to electoral volatility. The more parties and candidate lists are presented at elections, the higher the electoral volatility.

**H6:** Party system fragmentation influences electoral volatility. The higher the fragmentation in the municipality at election  $t-1$ , the higher the electoral volatility at election  $t$ .

Regarding the relations between parties (party system mechanics), the polarization (ideological distance) of party systems is widely used as an independent variable in electoral volatility research. However, the literature review reveals that it is not possible to construct a coherent theoretical argument. Some researchers argue that the higher degree of polarization leads to more volatile elections,<sup>16</sup> others, by contrast, assert that polarization reduces instability.<sup>17</sup> However, there is still no sound evidence that could support one side or the other.

It is argued in this dissertation (second defense statement) that *the influence of polarization (according to Giovanni Sartori's classification of party systems, this factor defines party system mechanics) on electoral volatility cannot be theoretically justified as unambiguous (as increasing or reducing electoral instability). Therefore, if party system mechanics is included as an independent variable, it must be conceptualized (and measured) as a long-term pattern of coalitional relations between parties.* This dissertation proposes a four-fold party system classification that is based both on G. Sartori's (fragmentation and polarization) and Peter Mair's criteria (openness and closeness of party system).<sup>18</sup> This classification allows discerning different coalitional patterns in Lithuanian municipal councils: 1) a two-block party system structuring the party competition into two blocks (with or without a center party) that is transparent to voters (A block vs. B block); 2) a predominant party (parties) or block of parties constantly retains governing status (irrespective of the voters' choice), where competition is relatively transparent (government vs. opposition); 3) a relatively dominant party that uses its dominance in the governing coalition to manipulate the weak structuring of party systems

---

<sup>16</sup> Tavits, 2005.

<sup>17</sup> Roberts and Wibbels, 1999.

<sup>18</sup> Mair, 1997; Mair, 2008.

and retain the most important posts in government while constantly changing coalition partners (the only transparent aspect is that if a voter chooses the relatively dominant party, he chooses to support its rule); 4) an unstructured pattern with an open party system that does not exhibit any transparent blocks or predictable coalitions.

Each of these party systems (coalitional patterns) has different incentives for the stability of electoral behavior. On the basis of this classification, the seventh and eighth hypotheses are discerned. The seventh hypothesis foresees a strict hierarchy of electoral volatility across all types. The eighth hypothesis is more relaxed; it predicts difference only between two radical types (according to the incentives for electoral stability).

**H7:** Different party systems in municipalities influence long-term electoral volatility. The fewer incentives in the party system (that is defined by a particular pattern of party coalitional behavior) to consider the party competition as divided into blocks, the higher the electoral volatility

**H8:** Different party systems in municipalities influence long-term electoral volatility. In two-block party systems, electoral volatility should be significantly lower than in unstructured party systems.

It must be emphasized that the influence of supply factors in the local elections is not limited to the local party system (its format and mechanics). Interaction between the local and national party system may also exert some impact, especially regarding the observation that coalitions in municipal councils tend to be oversized and contradictory.<sup>19</sup> If voters witness that the coalitional behavior of local party actors does not reflect the trends (long-term or short-term) in the national party system (for example, the local coalition is made between parties that oppose each other ideologically at the national level), such a situation bears fewer incentives for stable voting behavior. The ninth hypothesis formulates the relationship between local-national party system interplay and volatility in municipal elections.

**H9:** In those the municipalities where local coalitions contravened the coalitional behavior at the national level (during the period under observation), electoral volatility should be higher.

---

<sup>19</sup> Alvidas Lukošaitis, „Savivaldybių tarybų ir merų rinkimai-2002: politinių partijų santykiai ir partinės sistemos raida.“ *Politologija*, 2003, Nr. 2 (30), pp. 41–79, p. 67.

The influence of turnout on electoral volatility is difficult to discern theoretically. Both of these phenomena are tied to election results (as events, they happen at the same time). However, this dissertation argues that, in the Lithuanian context, it is worthwhile to formulate a hypothesis which presupposes a correlation between those two factors. It is established in the previous research that only 25 percent of Lithuanian voters have relatively stable electoral preferences.<sup>20</sup> That means that higher electoral turnout should lead to a greater share of fluid voters in elections. This means more vote switching and more votes given to new, marginal parties. The tenth hypothesis defines this correlation.

**H10:** Electoral turnout should be correlated to electoral volatility in the short-term. The higher is the turnout, the higher is the electoral volatility.

The main independent variables discussed in the theoretical part are additionally classified into short-term and long-term factors. Long-term factors are: cleavages (party membership density, H1 and cultural heterogeneity), party systems (patterns of coalitional behavior: H7 and H8), municipality's economic development (H4), population size and district magnitude. Short-term factors are: economic trends between elections (H2a-c, H3), electoral turnout (H10), the correspondence between local and national party systems (H9), real and formal format of party system (supply of parties and fragmentation, H5-6).

### *Methodology*

The case of observation in this doctoral dissertation is a municipality at a particular election. Therefore the presented research could be defined as a case of "large N." Samples that are used in the empirical analysis consist of 56-60 cases (on average). Largely because of this, the presented research is quantitative. Another important argument (why this doctoral dissertation employs quantitative methods) is that the available data for the majority of dependent and independent variables is of a quantitative nature. Finally, this dissertation is based on the deductive reasoning that is the most common approach to theory and empirical research: on the basis of theories and existing literature, hypotheses are formulated and tested in the sample (samples) of Lithuanian municipalities.<sup>21</sup>

---

<sup>20</sup> Ramonaitė and Žiliukaitė, 2009, pp. 11–31.

<sup>21</sup> Alan Bryman, *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press, 2012 (4th edition), p. 24.

The source for the calculations of dependent variables (total electoral volatility, extra-systemic volatility, and vote share change of a municipality's dominant party) and some independent variables (supply of parties, fragmentation of party system, turnout) was the official results of municipal council elections, published by the Central Electoral Commission of the Republic of Lithuania. Economic and social structure indicators were taken from datasets published by Statistics Lithuania. Data on the coalitions in Lithuanian municipalities (for the analyzed period, 1995–2011) was collected from two sources: 1) questionnaires sent to the information departments of every municipality and 2) the Parliamentary Research Department of the Lithuanian Parliament, which provided the remaining data (part of the municipalities decided not to cooperate or did not respond).

Five main samples corresponding to the periods between Lithuanian municipal council elections are used in the empirical analysis: 1995–1997, 1997–2000, 2002–2007 and 2007–2011. In order to control for the period specificity, the testing of hypotheses is conducted separately in these samples. The main quantitative methods used in the empirical analysis are descriptive statistics, correlation coefficients, non-parametric tests of population comparison, and ordinary least squares regression.

### *Main findings*

The empirical analysis presented in this doctoral presentation reveals that three facets of electoral volatility are influenced by similar factors (supply of party, cultural heterogeneity), but there are also some important differences. The most important of these is that *economic trends in Lithuanian municipalities during the 2007 and 2011 local elections influenced electoral volatility through the stability of vote share received by the party that was dominant in the municipality's governing coalition (fourth defense statement of the doctoral thesis)*. This partly confirms the hypothesis 2a.

Sociostructural factors strongly influence electoral volatility (in all its facets). However, this influence is multidirectional. First, religious fragmentation consistently (in all periods) increases volatility. Second, the role of ethnic fragmentation changes into a reductive over the years, but this effect is relatively small. Finally, the only hypothesis (H1) made on the basis of sociostructural explanations is confirmed only partly. *The level of party membership in Lithuania is simply too low for the significant stabilization of an electorate (in a long-term perspective), and the influence of this factor is not stable: it is*

*sensitive to the emergence of new parties and the expansion of their organizations (third defense statement of this dissertation).*

Empirical analysis finds that *an important factor in the explanation of electoral volatility in municipal council elections is whether the mayor's party in the municipality belongs to the governing coalition that rules at the national level (sixth defense statement of this dissertation).* This relationship is best revealed analysing the vote share change of the mayor's party in the periods when the economic situation deteriorated all over Lithuania (1997–2000 and 2007–2011). The interaction between the economy and the mayor's party status is also significant in the analysis of total electoral volatility.

The supply of parties (the formal fragmentation of the party system) empirically proves to be the best measurement of the party system format. H5 is confirmed; there is consistent evidence in the analysis (across all dependent variables) that *the supply of parties in municipalities (the formal party system fragmentation) is positively correlated to electoral volatility: the more parties and candidate lists one can choose from during the elections, the higher the electoral volatility (eighth defense statement of this dissertation).* It is empirically proven that the supply of parties in Lithuanian municipalities is not a simple function of population size and district magnitude; therefore, this factor is partly conditioned by the deliberative decisions of local political elites (to increase the supply of parties).

Since the influence of coalitional behavior patterns (local party systems) is a long-term factor, it is possible to analyze elections only starting from 2007. Previous to this election, there were opportunities for at least three changes in local governing coalitions (in 1997, 2002, and 2007). This limitation notwithstanding, empirical analysis reveals that *local party systems (defined as patterns of coalitional party behavior) exert influence over electoral volatility in the long term (sixth defense statement of this dissertation).* In party systems where there are fewer incentives to vote for particular party block alternatives, the possibility of a higher electoral volatility is greater. H8 receives considerably more support than H7.

The relationship between local and national party systems has been rarely examined both in Western countries and in Lithuania. This doctoral dissertation reveals that it is necessary to consider this relationship when analyzing electoral volatility at the local level. *An important factor in the explanation of electoral volatility in municipal council elections*

*is whether the local coalitions correspond to the competition patterns between parties at the national level (in the composition of the governing coalition and opposition) (seventh defense statement of this dissertation).* It is proven in the empirical analysis that electoral volatility was consistently higher (across all dependent variables) in the municipalities that had coalitions with compositions contravening the trends at the national level under the period of observation.

Summarizing the empirical support for the dissertation's hypotheses, across the long-term factors, the least evidence is found in the case of a municipality's economic development (H4). The influence of party membership density (H1) is not stable (increasing volatility in one sample and reductive in another), so this hypothesis is confirmed only partly. The 2007 election sample reveals support for H8 that is quite consistent, but it weakens. Overall, it is sustained in the 2011 sample. H7 receives only modest support in the 2007 sample and no support in 2011.

Considering the short-term factors, the most support is found for the hypotheses that assert the influence of supply of parties (H5) and the correspondence between local and national party systems (H9). Party system fragmentation (H6) is very weakly associated with electoral instability. The influence of turnout (H10) is found in the elections of 1997 and 2002, but since 2002 it has become insignificant in the regression models. In case of short-term economic trends, the only confirmed hypothesis is H2a: the analysis of the 2007 and 2011 samples reveals a clear relationship between the vote share change of the mayor's party and the change in the level of local unemployment. On the other hand, quite considerable support is found for H3. Especially in the 2000 and 2011 elections, there is a clear trend of mayors' parties losing more heavily if they belong to the national government.

## Reziumė lietuvių kalba

### *Tyrimo tikslas ir uždaviniai*

Šioje disertacijoje siekiama paaiškinti rinkėjų elgsenos kaitumo skirtumus tarp Lietuvos savivaldybių. Egzistuojantys tyrimai atskleidžia, kad Lietuvos elektoratui būdingas nestabilumas, o stabilizacijai reikalingų sąlygų nėra. Tačiau rinkimuose į savivaldybių tarybas, savivaldybių lygmenyje egzistuoja rinkiminio nestabilumo įvairovė: pavyzdžiui, 2007 m. rinkimuose į savivaldybių tarybų rinkimus rinkėjų elgsenos kaitumas Palangoje siekė 33,74, o Panevėžio mieste buvo daugiau nei dvigubai mažesnis – 14,38.

Egzistuoja trys pagrindiniai argumentai, kodėl rinkėjų elgsenos kaitumo tyrimas savivaldybių lygmenyje, Lietuvos vietos valdžios rinkimuose yra reikalingas. Pirma, jis leidžia atsakyti į klausimą, kodėl, nepaisant didelio rinkėjų elgsenos kaitumo Lietuvoje lygio, savivaldybių lygmenyje egzistuoja kaitumo įvairovė: taigi, identifikuojami veiksniai, kurie ilgalaikėje perspektyvoje galėtų stabilizuoti Lietuvos elektoratą. Antra, disertacijos tyrimas yra naudingas, žvelgiant iš tarptautinės politikos mokslų perspektyvos: jis vietos valdžios rinkimų kontekste tikrina iki šiol nacionaliniam lygmeniui skirtas hipotezes, kontroliuodamas šalies specifiškumą. Galiausiai, jis išplečia turimas žinias apie savivaldos rinkimų rezultatus ir politines tendencijas Lietuvos savivaldybėse, kartu paneigdamas, kad vietos rinkimuose visada balsuojama taip pat, už tas pačias asmenybes.

Disertacijos tikslas yra suformuluotas taip: ištirti ir paaiškinti rinkėjų elgsenos kaitumo skirtumus rinkimuose į savivaldybių tarybas tarp Lietuvos savivaldybių. Tiriami visi Lietuvoje vykę demokratiniai savivaldos rinkimai, nuo 1995 m. iki 2011 m. Tam, kad būtų pasiektas disertacijos tikslas, disertacijoje įgyvendinami šie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti ir kritiškai įvertinti svarbiausias teorijas ir empirinius tyrimus, aiškinančius rinkėjų elgsenos kaitumą (rinkiminį nestabilumą). Šiam uždaviniui skirta pirmoji disertacijos dalis.
- 2) Sukurti teorinį darbo modelį (suformuluoti hipotezes), kuris geriausiai tikėtų paaiškinti rinkėjų elgsenos kaitumo įvairovę Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimuose. Šiam uždaviniui skirta antroji disertacijos dalis.
- 3) Suformuoti tyrimo metodologiją: įvertinant galimas alternatyvas, parinkti labiausiai pagrįstą kintamųjų matavimą ir geriausiai rinkėjų nestabilumo

įvairovės aiškinimui tinkančius metodus, surinkti reikiamus duomenis. Šiam uždaviniui skirta trečioji disertacijos dalis.

- 4) Remiantis aprašomąja ir išvadų statistika, apibendrinti rinkėjų elgsenos kaitumo Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimuose 1995–2011 m. tendencijas. Šiam uždaviniui skirtas pirmasis ketvirtosios dalies skyrius.
- 5) Remiantis aprašomąja ir išvadų statistika, paaiškinti rinkėjų elgsenos kaitumo Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimuose 1995–2011 m. įvairovę ir patikrinti hipotezes. Šiam uždaviniui skirti likę ketvirtosios dalies skyriai, nuo antro iki penkto.

### *Literatūros apžvalga*

Rinkėjų elgsenos kaitumo tyrimai politikos moksluose pastaraisiais dešimtmečiais tapo ypač aktualūs. Dvi tendencijos yra labai svarbios: pirma, masinių partijų silpnėjimas (užleidžiant vietą visuotinėms (angl. *catch-all*) ir kartelio (angl. *cartel*) partijoms) ir antra, stipriausiai visuomenę ir partinę sistemą siejusių (religinės ir klasinės) skirčių nykimas. Šiame kontekste keliamas esminis klausimas: nesant šių esmingų pastoviam balsavimui už konkrečias politines jėgas prielaidų, kas gali suvaldyti rinkiminį nestabilumą, kad jis neišaugtų į pavojingą demokratijos kokybei lygį? Pradedant nuo 1979 m. M. Pedersen darbo siekiama įvertinti, ar Vakarų elektoratai iš tiesų tapo (ir kodėl) nestabilesni, ar naujos demokratijos šiuo atžvilgiu gali supanašėti su Vakaraais ir kas paaiškina nestabilumo skirtumus šios šalies grupės viduje, kas lemia rinkėjų elgsenos kaitumo įvairovę tarp rinkimų tiek naujose demokratijose, tiek Vakaruose. Įdomu tai, kad Lietuva pasižymi labai aukštu rinkėjų elgsenos kaitumu tiek lyginant su Vakaraais, tiek su kitomis naujomis demokratijomis, net ir Vidurio ir Rytų Europos kontekste.

Rinkėjų elgsenos kaitumo aiškinimus galima suskirstyti į tris svarbiausias veiksmų grupes: paklausa, pasiūla ir institucijos. Pirmoji grupė apima iš visuomenės struktūros, jos transformacijų ir trumpojo laikotarpio procesų vertinimo kylančius postūmius rinkiminiams pokyčiams. Ją papildomai galima suskaidyti į visuomenės struktūros (skirtys, politinių organizacijų tankumas ir kultūrinis heterogeniškumas) ir ekonominių veiksmų (ekonominis šalies (savivaldybės) išsivystymas ir ekonominės tendencijos tarp rinkimų) grupes. Pasiūla – tai partinė sistema ir partijų elitų elgesys. Rinkėjų elgsenos kaitumo tyrimuose ši veiksmų grupė remiasi Giovannio Sartorio darbotvarke (poliarizacija ir

fragmentacija) ir Peterio Mairo partinės sistemos uždaro teorija. Galiausiai, institucinių ir kontekstinių veiksnių grupė apima rinkimų sistemas ir kitus faktorius, kurie negali būti griežtai priskirti paklausai ar pasiūlai, tačiau susiję su rinkiminiu stabilumu (rinkiminis aktyvumas, apygardos dydis, populiacijos dydis).

### *Teorinis modelis*

Disertacijos tyrime remiamasi visais svarbiausiais rinkėjų elgsenos kaitumo aiškinimais, tačiau svarbiausios tyrimo hipotezės yra papildomai peržiūrimos ir pagrindžiamos. Jų tiesiogiai perkelti iš kitų tyrimų negalima vien dėl to, jog šioje disertacijoje pagrindinis stebėjimo atvejo (savivaldybė) lygmuo yra retai pasitaikantis tokio tipo studijose. Taip pat reikia atsižvelgti į Lietuvos elektorato, vietos valdžios ir savivaldos rinkimų specifiką.

Iš skirčių (angl. *cleavage*) teorinės prieigos pusės prasmingiausia remtis P. Mairo ir S. Bartolinio požiūriu: tirti, kiek yra susijęs rinkiminis nestabilumas su kultūriniu heterogeniškumu ir politiškai reikšmingų organizacijų tankumu savivaldybėje. Nesant galimybių Lietuvoje savivaldos lygmeniu išmatuoti konkrečių skirčių, pasirinkta tirti dalyvavimo politinių partijų veikloje lygį (1 hipotezė). Kultūrinio heterogeniškumo atveju, gerai pagrįstų ir vienakrypčių hipotezių formuluoti negalima. Todėl šie veiksniai į disertacijos tyrimą įtraukiami be išankstinių teorinių nuostatų.

**1 hipotezė:** rinkėjų elgsenos kaitumas turėtų būti mažesnis tose savivaldybėse, kuriose didesnė gyventojų dalis yra politinių partijų nariai.

Ekonominio balsavimo teorijos adaptacija disertacijos tyrimui ir empirinė analizė atskleidžia, kad *ekonominio balsavimo teorija tinka aiškinti rinkėjų elgsenos kaitumą ne tik pirmaeiluose (angl. first-order) rinkimuose (parlamento ir prezidento), bet ir paprastai antraeilams (angl. second-order) priskiriamuose vietos rinkimuose (Lietuvos atveju – rinkimuose į savivaldybių tarybas)* (1 disertacijos ginamasis teiginys). Remiantis ekonominio balsavimo teorija, keliamos 2a-c, 3 ir 4 hipotezės.

**2a hipotezė:** ekonominės tendencijos Lietuvos savivaldybėse trumpajame laikotarpyje daro įtaką savivaldybės taryboje dominuojančios partijos balsų dalies stabilumui: savivaldybės ekonominės situacijos pokytis yra tiesioginiu ryšiu susijęs su balsų, rinkimuose atiduotų šiai partijai, dalies pokyčiu (kuo mažesnis ekonomikos pagerėjimas ar didesnis pablogėjimas, tuo partija daugiau pralaimi, ir atvirkščiai).

**2b hipotezė:** ekonominės tendencijos Lietuvos savivaldybėse trumpajame laikotarpyje daro įtaką bendram rinkėjų elgsenos kaitumui: savivaldybės ekonominės situacijos pokytis yra su juo susijęs atvirkštiniu ryšiu (kuo mažesnis ekonomikos pagerėjimas ar didesnis pablogėjimas, tuo didesnis rinkėjų elgsenos kaitumas, ir atvirkščiai).

**2c hipotezė:** ekonominės tendencijos Lietuvos savivaldybėse trumpajame laikotarpyje daro įtaką išoriniam rinkiminiam nestabilumui: savivaldybės ekonominės situacijos pokytis yra su juo susijęs atvirkštiniu ryšiu (kuo mažesnis ekonomikos pagerėjimas ar didesnis pablogėjimas, tuo didesnis išorinis nestabilumas, ir atvirkščiai).

**3 hipotezė:** ekonomika įtakos rinkiminiam nestabilumui daugiau turės tose savivaldybėse, kuriose vietos valdžioje dominuojanti partija taip pat yra nacionalinės vyriausybės valdančiojoje koalicijoje.

**4 hipotezė:** ilgajame laikotarpyje didesniu rinkėjų elgsenos kaitumu turėtų pasižymėti mažiau ekonomiškai išsivysčiusios savivaldybės.

Iš pasiūlos grupės veiksnių, realus ir formalus partinės sistemos formatai nėra kontekstui jautrūs veiksniai ir gana dažnai naudojami studijose, kuriose stebėjimo atvejis yra kitoks nei valstybė. Formuluojamos dvi hipotezės, kurios tikrina ryšį tarp šių nepriklausomų kintamųjų ir rinkėjų elgsenos kaitumo.

**5 hipotezė:** partijų pasiūla savivaldybėje turėtų būti tiesiogiai susijusi su rinkėjų elgsenos kaitumu: kuo daugiau partijų ir kandidatų sąrašų dalyvauja rinkimuose, tuo juose didesnis rinkiminis nestabilumas.

**6 hipotezė:** partinės sistemos fragmentacija turėtų daryti įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui: kuo didesnė fragmentacija savivaldybėje rinkimuose  $t-1$ , tuo didesnis rinkiminis nestabilumas rinkimuose  $t$ .

Teorinės partinių sistemų įtakos rinkiminiam stabilumui kritinis įvertinimas atskleidžia, kad *Giovannio Sartorio partinių sistemų klasifikacijos veiksnio, apibrėžiančio partinės sistemos mechaniką – poliarizacijos – įtaka rinkėjų elgsenos kaitumui negali būti teoriškai pagrįsta kaip vienareikšmiška (didinanti ar mažinanti rinkiminį nestabilumą): todėl, siekiant partinės sistemos mechaniką įtraukti kaip nepriklausomą kintamąjį, jį reikia konceptualizuoti (ir kartu operacionalizuoti) kaip ilgojo laikotarpio koalicinių santykių tarp partijų šabloną.* (2 disertacijos ginamasis teiginys). 7 ir 8 hipotezės paremtos disertacijoje siūloma partinių sistemų klasifikacija pagal partijų

koalicinį elgesį ilgajame laikotarpyje. Klasifikacija sukurta, modifikuojant G. Sartorio ir P. Mairo teorines schemas.

**7 hipotezė:** skirtingos partinės sistemos savivaldybėse ilgajame laikotarpyje daro įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui: kuo mažiau partinėje sistemoje, kurią apibrėžia konkretus koalicinio partijų elgsio šablonas, egzistuoja paskatų politinę konkurenciją suvokti kaip padalintą į blokus, tuo didesnis rinkėjų elgsenos kaitumas.

**8 hipotezė:** skirtingos partinės sistemos savivaldybėse ilgajame laikotarpyje daro įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui: dviejų blokų sistemose rinkėjų elgsenos kaitumas turėtų būti reikšmingai mažesnis, lyginant su nestruktūruotomis partinėmis sistemomis.

Disertacijoje skiriama dėmesio iki šiol mažai nagrinėtam reiškiniui: santykiui tarp vietos ir nacionalinės partinės sistemos. 9 hipotezė numato pastarojo veiksnio įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui savivaldybėje.

**9 hipotezė:** didesniu rinkėjų elgsenos kaitumu turėtų pasižymėti tos savivaldybės, kuriose tiriamu periodu tarp rinkimų veikė koalicijos, neatitinkančios partijų koalicinio elgsio normų nacionaliniu lygmeniu.

Rinkiminio aktyvumo vaidmuo yra ganėtinai problematiškas, jeigu norima atskirti priežastį ir pasekmę. Nepaisant to, Lietuvos kontekste verta iškelti hipotezę dėl jo ryšio su rinkiminiu nestabilumu: teoriškai mažas rinkėjų aktyvumas arba jo sumažėjimas naudingas partijoms, kurios pasižymi stabilia tam tikros elektorato dalies parama.

**10 hipotezė:** rinkiminis aktyvumas trumpajame laikotarpyje turėtų būti tiesiogiai susijęs su rinkiminiu nestabilumu: kuo didesnis rinkiminis aktyvumas, tuo didesnis rinkėjų elgsenos kaitumas.

### *Metodologija*

Disertacijos pagrindinis stebėjimo (tyrimo) atvejis yra savivaldybė per tam tikrus rinkimus. Taigi, tyrimą galima apibūdinti kaip „didelio N“ atvejį: jame naudojamos imtys vidutiniškai turi apie 60 atvejų. Empirinėje dalyje tiriami penki periodai tarp rinkimų ir savivaldybių tarybas: 1995–1997 m., 1997–2000 m., 2000–2002 m., 2002–2007 m., 2007–2011 m. Disertacijoje naudojami trys pagrindiniai priklausomi kintamieji, kurie atitinka tris svarbiausius rinkėjų elgsenos kaitumo aspektus: bendras rinkėjų elgsenos kaitumas, išorinis nestabilumas ir dominuojančios (mero) partijos balsų pokytis. Šių rodiklių apskaičiavimui buvo naudoti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos

(VRK) pateikiami duomenys apie rinkimų į savivaldybių tarybas rezultatus. Duomenys apie nepriklausomus kintamuosius buvo renkami iš įvairių šaltinių: VRK, Lietuvos statistikos departamento, savivaldybių interneto svetainių, išsiuntintų užklausų į Lietuvos savivaldybes, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamento. Dėl „didelio N“ tyrimo specifikos ir kiekybinio daugumos disertacijoje naudojamų kintamųjų matavimo, darbe naudojami kiekybiniai metodai: aprašomoji statistika, ryšio matai, neparametriniai populiacijų skirtingumo matai ir tiesinė regresinė analizė.

### *Pagrindinės išvados*

Disertacijos empirinis tyrimas atskleidžia, kad bendrą rinkėjų elgsenos kaitumą, išorinį nestabilumą ir dominuojančios (mero) partijos balsų pokytį veikia palyginti panašios priežastys (partijų pasiūla, kultūrinis heterogeniškumas), tačiau atranda ir svarbių skirtumų. Svarbiausias jų – *ekonominės tendencijos Lietuvos savivaldybėse 2007 m. ir 2011 m. rinkimuose darė įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui per savivaldybės tarybos valdančiojoje daugumoje dominuojančios (mero) partijos balsų dalies stabilumą* (4 disertacijos ginamasis teiginys). Savivaldybės ekonominės situacijos pokytis yra tiesioginiu ryšiu susijęs su balsų, rinkimuose atiduotų šiai partijai, dalies pokyčiu (kuo mažesnis ekonomikos pagerėjimas ar didesnis pablogėjimas, tuo partija daugiau pralaimi, ir atvirkščiai).

Sociostruktūriniai veiksniai daro svarbią įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui (visiems jo tipams – disertacijos priklausomiems kintamiesiems) Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimuose. Visgi ši įtaka nėra vienareikšmiška. Pirma, religinė fragmentacija (apimanti ir svarbią etninės fragmentacijos dalį – rusų etninę mažumą, stačiatikius) nuosekliai rinkiminį nestabilumą veikia neigiamai. Antra, lenkų etninės mažumos vaidmuo rinkėjų elgsenos kaitumui bėgant metams pasikeitė į teigiamą, tačiau šis apskritai įtakos turi mažai. Vienintelė hipotezė (H1), kuri buvo iškelta remiantis sociostruktūrine teorine prieiga, pasiteisino tik iš dalies. *Partinės narystės lygis Lietuvoje yra tiesiog per žemas tam, kad galėtų reikšmingiau stabilizuoti elektoratą ilgesnėje perspektyvoje ir jo įtaka yra nestabili: šis veiksnys pats yra itin jautrus naujų partijų atsiradimui (jų organizacijos plėtrai)* (3 disertacijos ginamasis teiginys). 2002–2007 m. periodu, kuriuo buvo įkurta ir savo

organizacijos tinklą aktyviai plėtė Darbo partija, partinės narystės lygis didino rinkėjų elgsenos kaitumą, o 2007–2011 m. periodu – mažino.

*Aiškinant rinkėjų elgsenos kaitumą rinkimuose į savivaldybių tarybas, svarbus veiksnys yra tai, ar mero partija savivaldybėje taip pat priklauso nacionalinei vyriausybei (6 disertacijos ginamasis teiginys). Geriausiai šis ryšys pasireiškia tiriant mero partijos balsų pokytį tokiu laikotarpiu, kai visoje šalyje ekonominė padėtis smarkiai pablogėja (1997–2000 ir 2007–2011m.), o įvedus sąveikos efektą, gerai atsiskleidžia ir aiškinant bendrą rinkėjų elgsenos kaitumą 2007 metais. Taigi, disertacijos tyrimas parodo, kad Lietuvos rinkėjai savivaldos rinkimuose yra linkę bausti nacionaliniame lygmenyje valdančias partijas, kurios taip pat dominuoja (turi mero postą) ir savivaldybėje.*

Disertacijos tyrime atrandama nuoseklių įrodymų (tiriant visus priklausomus kintamuosius), kad *partijų pasiūla savivaldybėje (formali partinės sistemos fragmentacija) yra tiesiogiai susijusi su rinkėjų elgsenos kaitumu: kuo daugiau partijų ir kandidatų sąrašų dalyvauja rinkimuose, tuo juose didesnis rinkiminis nestabilumas* (8 ginamasis teiginys). Empiriškai įrodoma, jog partijų pasiūla nėra tik savivaldybės gyventojų skaičiaus ir rinkimų apygardos dydžio funkcija: taigi, šis nepriklausomas veiksnys iš dalies yra ir sąmoningų politinio elito sprendimų (didinti partijų pasiūlą) padarinys, turintis neigiamų pasekmių stabilumui. Šis ryšys turi svarbią implikaciją ir nacionaliniam lygmeniui, rinkėjų elgsenos kaitumui parlamento rinkimuose: nacionaliniu lygmeniu rinkėjų elgsenos kaitumas būtų mažesnis, jeigu politinis elitas savo konkurencinį elgesį orientuotų į panašių partijų jungimąsi.

Empirinėje analizėje įrodoma, kad *vietos partinės sistemos (apibrėžiamos kaip koalicinio partijų elgesio šablonai) savivaldybėse ilguoju laikotarpiu daro įtaką rinkėjų elgsenos kaitumui*: (6 disertacijos ginamasis teiginys): kuo partinėse sistemose, kurias apibrėžia konkretus koalicinio partijų elgesio šablonas, egzistuoja mažiau paskatų stabiliau balsuoti už tam tikras partijų blokų alternatyvas, tuo didesnė aukšto rinkėjų elgsenos kaitumo tikimybė. 2007 m. rinkimuose (vieninteliai, kuriuose įmanoma patikimai tirti vietos partinių sistemų tiesioginę įtaką) dviejų blokų sistemose rinkėjų elgsenos kaitumas buvo reikšmingai mažesnis, lyginant su silpnai struktūruotomis partinėmis sistemomis. Tai, jog 2007–2011 m. vietos partinėse sistemose padaugėjo destrukcijos atvejų, rodo, kad vietos elektoratų stabilizacija Lietuvos savivaldoje artimiausiu metu yra menkai tikėtina. Kita vertus, šie atradimai turi svarbią implikaciją ir nacionaliniam

lygmeniui. Kadangi nuo 2008 m. Lietuvos partinė sistema vis aiškiau struktūruojasi į du blokus (skirtingai nei 2001–2008 m. periodu, kuriuo buvo galima išvelgti santykinai dominuojančios partijos modelį), tai turėtų būti palankus veiksnys nacionalinio lygmens elektorato stabilizacijai parlamento rinkimuose.

Vietos partinės sistemos santykis su nacionalinio lygmens partine sistema iki šiol plačiau nebuvo tyrinėtas nei Vakaruose, nei Lietuvoje. Disertacijoje atrandama, kad tiriant rinkiminį nestabilumą vietos lygmeniu atsižvelgti į šį santykį yra būtina: *aiškinant rinkėjų elgsenos kaitumą rinkimuose į savivaldybių tarybas, svarbus veiksnys yra tai, ar savivaldybėje sudaromos koalicijos atitinka konkurencijos tarp partijų šablonus nacionaliniame lygmenyje (valdančiosios koalicijos ir opozicijos sudėtį)* (7 disertacijos ginamasis teiginys). Empiriniame tyrime atrandama, kad tokiose savivaldybėse, kuriose per tiriamą periodą pasitaikė nacionalinio lygmens tendencijų neatitinkančių koalicijų, rinkiminis nestabilumas (matuojant pagal visus priklausomus kintamuosius) buvo nuosekliai didesnis. Ryškiausiai šis efektas atsiskleidė 2002 m. ir 2011 m. rinkimuose. Lietuvos savivaldoje apskritai daugėja tokių koalicijų, kurios neatitinka nacionalinio lygmens koalicinio elgesio tendencijų: tokios tendencijos silpnina vietos elektoratų stabilizaciją.

Apibendrinant empirinę paramą disertacijoje išskirtoms hipotezėms, mažiausiai paramos randama H4 (ekonominio išsivystymo įtaka) ir H6 (reali partinės sistemos fragmentacija) atveju. Kita vertus, nuosekli parama aptinkama formalios partinės sistemos fragmentacijos – partijų pasiūlos ir vietos koalicijos atitikimo nacionalinėms tendencijoms įtaką formuluojančioms hipotezėms (H5 ir H9). Rinkiminio aktyvumo įtaka (H10) pasitvirtina 1997 m. ir 2000 m. rinkimuose, tačiau vėliau labai susilpnėja. Iš trumpojo laikotarpio ekonominių tendencijų įtakos (H2a-c) aiškios paramos susilaukia H2a (įtaka mero partijos balsams). Rinkėjų elgsenos kaitumui įtaką daro ir mero partijos priklausymas nacionalinei vyriausybei (taigi, paramos susilaukia ir H3).

Partijų organizacijų tankumo (H1) įtaka rinkiminiam stabilumui dviejose tirtose imtyse (2007 m. ir 2011 m.) yra nestabili (pirmoje neigiama, antroje – teigiama), todėl ši hipotezė pasitvirtina tik iš dalies. 2007 m. randama aiški parama H8 hipotezei (anksčiau jos tirti neįmanoma), kuri numato skirtumus tarp dviejų blokų ir nestruktūrotų partinių sistemų (pirmosios stabilesnės). 2011 m. šie skirtumai susilpnėja. H7 hipotezė, kuri

numato itin griežtą partinių sistemų hierarchiją pagal rinkiminį nestabilumą, sulaukia palyginti nedaug paramos net ir 2007 m.

### **Gyvenimo, kūrybinės ir mokslinės veiklos aprašymas**

Mažvydas Jastramskis 2003 m. baigė Ukmergės Jono Basanavičiaus vidurinę mokyklą ir įstojo į Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutą (VU TSPMI), kuriame 2007 m. įgijo politikos mokslų bakalauro diplomą. Tais pačiais metais įstojo į VU TSPMI, lyginamosios politikos magistro programą, kurią baigė 2009 m. Studijas tęsė VU TSPMI politikos mokslų doktorantūroje.

Doktorantūros studijų metu disertacijos tema paskelbė penkias publikacijas, iš kurių viena publikuota tarptautiniame recenzuojamame žurnale „International Journal of Forecasting“. Mažvydas Jastramskis skaitė pranešimus svarbiausiose Europos ir Lietuvos tarptautinėse politikos mokslų konferencijose: Europos politikos mokslų konsorciumo (ECPR) metinė konferencija 2011 m., VU TSPMI ir Lietuvos politologų asociacijos metinėse konferencijos 2011 ir 2012 m., Pirmoji Europos lyginamųjų rinkimų tyrimų konferencija 2011 m. Jis taip pat dalyvavo Europos politikos mokslų konsorciumo (ECPR) metodų mokyklose Liublianoje (2010 m.) ir Vienoje (2013 m.).

M. Jastramskis nuo 2009 m. rugsėjo VU TSPMI dėsto „Kiekybinių metodų“ kursą. Nuo 2010 m. rugsėjo dėsto pasirenkamąjį „Šiuolaikinių partinių sistemų“ kursą (šiuo metu dalykas dėstomas angliškai), nuo 2012 m. rudens veda seminarus kurse „Politikos mokslų pagrindai“. M. Jastramskis taip pat nuo 2010 m. rudens dėsto dalį paskaitų „Politikos sociologijos“ kurse. Visi kursai dėstomi VU TSPMI, politikos mokslų bakalauro programoje.

M. Jastramskis yra dirbęs analitiku Viešosios politikos ir vadybos institute (2009–2010 m.), atlikęs praktiką ir dirbęs analitiku Strateginių studijų centre (2007-2008 metais). Nuo 2009 m. VU TSPMI eina asistento pareigas. M. Jastramskis politikos ir jos tyrimų temomis yra publikavęs daug analitinių straipsnių ir komentarų lietuviškoje spaudoje („Veidas“, „Lietuvos Žinios“, „Delfi.lt“).

## **Curriculum Vitae**

In 2003 Mažvydas Jastramskis graduated from Jonas Basanavičius High School (Ukmergė, Lithuania) and was admitted to the Institute of International Relations and Political Science of Vilnius University (VU IIRPS), where he received a BA degree in Political Science in 2007. M. Jastramskis then started studies at the IIRPS and graduated in 2009 with an MA diploma in Comparative Politics. He then proceeded to the doctoral studies program in Political Science.

During his doctoral studies, M. Jastramskis published five publications. One of them was published in the “International Journal of Forecasting”, international peer-reviewed journal. He also presented articles at the main political science conferences in Europe and Lithuania: European Consortium for Political Research General Conference in 2011, Annual Conference of IIRPS and Lithuanian Political Science Association in 2011 and 2012, 1st European Conference on Comparative Electoral Research in 2011. He also attended European Consortium for Political Research methods schools in Ljubljana (2010) and Vienna (2013).

Since 2009 M. Jastramskis has been teaching a course in Quantitative Methods at IIRPS. Since 2010 he has been teaching course “Contemporary Party Systems” (in English) and part of lectures in a course in Political Sociology. In 2012 he started teaching seminars in a course “Basics of Political Science”.

M. Jastramskis worked as analyst at Public Policy and Management Institute (Vilnius, Lithuania) in 2009–2010, had internship and worked at Centre for Strategic Studies (Vilnius, Lithuania) in 2007–2008. Since 2009 he is an assistant at IIRPS. He published numerous analytical articles and commentaries on politics and political science in the Lithuanian media.

**Publikacijų sąrašas (List of publications):**

1. „Partinių sistemų stabilumo samprata ir matavimas: Lietuvos situacija 1990-2010 metais“. *Parlamento studijos*, Nr. 9, 2010, p. 144–169.
2. „Balsavimo pokyčiai Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimuose: makrolygmens analizė“. *Politologija*, Nr. 61 (1), 2011, p. 29–63.
3. “Alterations of Voting in Lithuania’s Municipal Council Elections: Macrolevel Analysis“. *World Political Science Review*, 2011, Vol. 7: Iss. 1, Article 9.
4. „Seimo rinkimų rezultatų prognozavimas: valdančiųjų partijų balsų modelis“. *Parlamento studijos*, Nr. 11, 2011, p. 134–157.
5. „Election forecasting in Lithuania: The case of municipal elections“. *International Journal of Forecasting*, Volume 28, Issue 4, October–December 2012, p. 822–829.